

ANALYZING THE RESULTS OF A SURVEY ASSESSING THE POSSIBILITIES OF VALIDATING A VOCATIONAL QUALIFICATION THROUGH RECOGNIZING KNOWLEDGE, SKILLS AND COMPETENCES ACQUIRED THROUGH NON-FORMAL AND INFORMAL LEARNING, OR PRACTICAL EXPERIENCE Study.

Abstract: At the beginning of the transition, prior to the introduction of the Vocational Education and Training (VET) Act 1999 in Bulgaria, vocational education and training was characterized by a high degree of centralization and was still at an early stage of the reform. The existing legal framework did not take into account the conditions of a social market economy but focused on the reform of vocational schools. Among the main challenges were the development of a coherent, systematic legal framework and the improvement of institutional capacity. The Ministry of Education and Science was then the responsible authority in charge of the entire school system, which set the budget allocation policies and controlled the initial training of staff. VET in Bulgaria is traditionally conducted within the school system. Since 2015, as well as in many other EU countries, industry has focused on promoting dual vocational education and training to enable learners to gain genuine professional experience and to understand what skills are required by employers and what can help them get on the labor market. While the creation of a sustainable national model is still in progress, the country is also working on the accompanying policies needed to successfully develop these processes. Based on this, a survey was conducted on the possibilities for validation of knowledge and skills acquired through non-formal and informal learning, necessary for obtaining a vocational qualification in Bulgaria. In order to achieve the goal, a survey questionnaire was developed for students attending qualification courses and the results are outlined in the present study

Author information:

Svetla Nedeva

PhD student

at Konstantin Preslavsky – UnIversity of Shumen

✉ svetla.nedeva@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

Vocational education and training, validating a vocational qualification, non-formal and informal learning, survey on possibilities for validation

Nelly Dimitrova

Assoc. prof. PhD

at Konstantin Preslavsky – UnIversity of Shumen

✉ n.dimitrova@shu.bg

🌐 Bulgaria

В началото на прехода, преди въвеждането на Закона за професионалното образование и обучение (ПОО) от 1999 г., професионалното образование и обучение се характеризира с висока степен на централизация и е все още в начален етап на реформата. Съществуващата правна рамка не взема предвид условията на социална пазарна икономика, а се концентрира върху реформата на професионалните училища. Сред основните предизвикателства са разработването на последователна, систематична правна рамка и подобряване на институционалния капацитет. Министерството на Образованието и науката тогава е отговорният орган ръководещ цялата училищна система, задаващ политиките, разпределящ бюджета и контролиращ първоначалното обучение на кадрите.

Професионалното образование и обучение се финансира от държавния бюджет, като през 1995 г. за образование се отделят около 4,7% от БВП. Министерството разпределя средствата за училищата, които имат ограничена автономия. През 1995 г. от всички публични средства за образование за професионално обучение на младите хора се изразходва една малка част. Финансирането и модернизиранието на системата разчита и на спонсори, появяват се пилотни

училища чрез двустранни и други международни споразумения. Тези международни споразумения и проекти имат много значителен принос за развитието на системата на професионалното образование и обучение. Пилотен проект по програма Фар стартира през 1993 г. Той е насочен към реформирането на професионално образование и обучение на ниво след завършено средно образование, преразглежда принципите за реформа на цялата система, включваща разработването на учебните програми за 5 професионални направления и преразглеждане на цялостната система на обучение след завършване на средно образование.

Министерството на образованието и науката въвежда в експлоатация програма за разработване на бъдещата регулаторна законова рамка за Професионалното образование и обучение. През 1998 се провежда национална конференция по предложената програма, където специалисти в областта на професионалното обучение и регионални експерти дават своето мнение по регулаторната рамка, вида на предлаганите квалификации и възможността да се изградят нови центрове за предоставяне на професионални квалификации. Законът за регулиране на нови видове и степени на професионална квалификация влиза в сила през 1999 г. и съответен оперативен отдел ръководи и наблюдава покриването на изискванията за одобрение на центрове за квалификация и възможности за международно сътрудничество и консултантска дейност. Бъдещата рамка визира въвеждането на модулен тип курсове и кредитната система за сертифициране и натрупване на кредити по съответните нива на професионални квалификации. Законът регламентира организацията, управлението и финансирането на ПОО.

Промените в закона с Наредбата от 2014 г. обаче са най-значими постигайки следните цели:

- разширяване достъпа до ПОО чрез валидиране на компетентности постигнати чрез неформално и самостоятелно учене, провеждано от доставчиците на ПОО;
- постигане на по-добро съответствие на придобитите в ПОО компетентности с търсенето на пазара на труда;
- осигуряването на система за качество на доставчиците на обучение;
- предоставяне възможност на обучаемите да натрупат кредити за придобиване на професионална квалификация. Кредитите могат да се прехвърлят между различните квалификации в една и съща "професионална област";
- реструктуриране на държавните образователни стандарти за квалификации, свързани с професионалното образование и обучение, включително единици "учебни резултати" и критерии за оценка;
- въвеждането на дуално обучение, което съчетава обучение в училище и работа от 2015 г. Дуалното обучение се основава на партньорство между доставчици на ПОО и работодатели;
- доставчиците на ПОО се задължат да установят вътрешни системи за осигуряване на качеството, за да се осигури съответствие на предоставяните услуги с очакванията и потребностите на обществото. (Национална агенция за професионално образование и обучение, (НАПОО, 2016).

ПОО в България традиционно се провежда в рамките на училищната система. От 2015 г. насам, както и в много други страни от ЕС, индустрията се съсредоточава върху утвърждаването на дуалното професионално образование и обучение, за да даде възможност на учащите да придобият истински професионален опит и да разберат кои умения се изискват от работодателите и кои могат да им помогнат да се реализират на пазара на труда. Докато създаването на устойчив национален модел все още е в ход, страната работи и върху съпътстващите политики, необходими за успешното развитие на тези процеси.

Националната квалификационна рамка (НКР) за учене през целия живот (БКР) е официално приета от Министерския съвет в началото на 2012 г. БКК е един от основните документи, използвани при разработването на нови и актуализирането на старите "Държавни образователни изисквания" (ДОИ). Терминът е променен със Закона за предучилищното и училищното образование (2015) в "Държавни образователни стандарти" (ДОС).

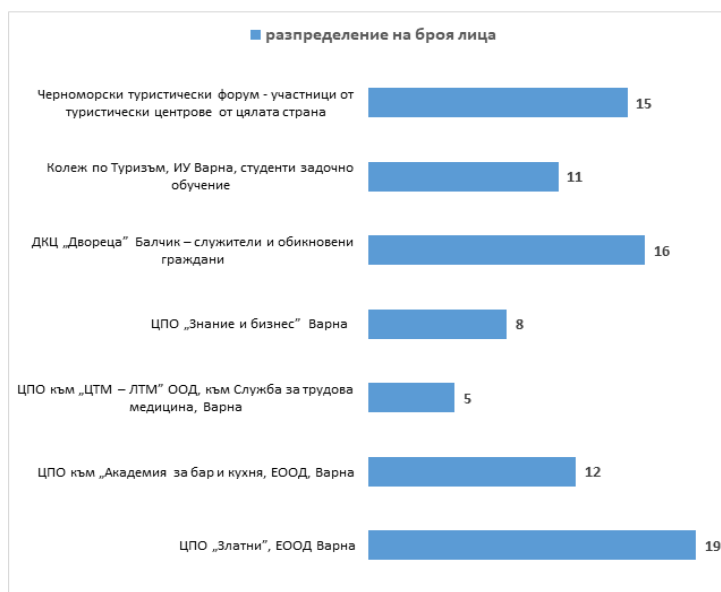
На този етап от развитието си БКР е ограничена до квалификации от системата на формалното образование и обучение. Сега една от целите на БКР е да улесни валидирането и признаването на квалификации чрез предходно обучение, включително неформално и самостоятелно учене, както и обучение на работното място. БКР е структурирана според ‘резултатите от ученето’, описани като знания, умения и компетентности за всяко ниво на квалификация. Тя се основава на подробните описания на съдържанието и очакваните резултати от обучението, определени в ДОИ, които могат да улеснят процедурите за валидиране, особено на етапа на оценяване.

Въз основа на това е направено анкетно проучване на курсистите относно възможностите за валидиране на знания и умения придобити чрез неформално обучение или самостоятелно учене, необходими за получаване на професионална квалификация в България.

За постигане на целта проуването е разработена анкетна карт за курсисти (приложение 1).

Според данни на НАПОО в България функционират 1455 Центъра за професионално обучение (ЦПО), които осъществяват професионално обучение на лица, навършили 16 години по различни професии на заинте или част от професии. За решаването на изследователския проблем, свързан с нивото на заинтересованост към възможността за валидиране на професионална квалификация в България е проведено емпирично изследване. Изследвани са общо 86 курсиста, обучавани в различни ЦПО и други организации на територията на страната (фигура 3.1).

На фигура 1. е представено разпределението на изследваните курсисти, според организацията в която се обучават. Групирането на изследваните курсисти според възрастта им показва, че най-голям процент са курсистите на възраст между 36–45 години – 28%, следвани от групата 46 – 55 години – 24%, - а най-малък процент са курсистите на възраст между 16 – 25 години – 8%. Тези данни показват, че в диапазона между, 36 – 45, и 46–55 години човек предприема промени в своя живот поради обективни или субективни причини, което налага промяна и в професионалната му квалификация.

Фигура.1. Разпределение на изследваните лица, според организацията в която се обучават

Проведената анкета която има за цел да проучи мнението на курсистите за възможността за валидиране на придобитите знания, умения и компетенции чрез неформално обучение, самостоятелно учене или практически опит, за придобиване на професионална квалификация се състои от 10 въпроса, от които 8 проучват мнението на курсистите за възможностите за валидиране на знанията, уменията и компетенциите, а останалите 2 въпроса дават характеристични данни на извадката. Всеки въпрос от анкетата се състои от няколко критерия за по-точно определяне на изследваното мнение на курсистите. За всеки критерий съответно има зададена степен от показатели, които пък от своя страна конкретизират точността на мнението.

Резултатите от **първия въпрос** (фигура 2) показват, че от общо 86 изследвани курсисти 88,4 % са проявяват интерес към валидиране на знания, умения и компетенции, а останалите 11.6% не проявяват интерес.

Фигура 2 *Бихте ли се заинтересували да валидирате професионални знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално и самостоятелно учене, ако знаете че те ще бъдат официално признати и сертифицирани с документ за професионална квалификация, равносвоен на документа, издаден след завършено обучение във формалната система?*

Резултатите от отговорите на **вторият въпрос** от анкетата са представени в таблица 1.

Данните показват, че средноаритметичната величина при изследваната група курсисти е с много малки различия и по седемте показателя, които определят мнението и отношението им по този въпрос. Тя варира от **3,90 до 5,33**, като теоретичната ѝ стойност е **4,57**. Това показва, че мнението на изследваните групи по различните показатели не се различава много.

Това потвърждава тенденцията, че съществуват интерес за валидиране на знанията, уменията и компетенциите, придобити при неформално обучение/ самостоятелно учене или практически опит.

Таблица 1 „*Каква причина би Ви накарала да проявявате интерес към валидиране на квалификация или част от квалификация придобита по неформален и самостоятелен път?*“

	Общ брой		Средно-аритметична стойност	Медиана	Мода	Стандартно отклонение	Дисперсия	Диапазон на измерването
	Отговори	Липсващи						
B2:1	84	2	4,95	5	5	1,77	3,13	6
B2:2	83	3	4,25	5	5	1,80	3,264	6
B2:3	84	2	3,90	4	3	1,58	2,497	6
B2:4	84	2	4,67	5	7	1,83	3,357	6
B2:5	84	2	5,33	6	6	1,67	2,803	6
B2:6	83	3	4,17	4	7	2,01	4,044	6
B2:7	85	1	4,69	5	7	2,21	4,905	6
Общо за целия въпрос			4,57	4,86	5,72	1,84	3,43	6

* легенда:

B2:1 – търсене на подходяща заетост/работа чрез признаване на по-висока квалификация

B2:2 – желание за смяна на настоящата заетост/ работа

B2:3 – търсене на допълнителна заетост/ работа

B2:4 – възможност за професионално развитие

B2:5 – увеличаване на заплащането при настоящата ми работа

B2:6 – развитие на собствен бизнес

B2:7 – вече упражняване на занаят, за който нямам официална квалификация

Потвърждаването на тази тенденция се вижда и от изчислените стойности на стандартното отклонение, отразени в същата таблица. Данните показват какво е разсейването в съответната групата, т.е. какви са различията между отделните изследвани курсисти в дадената група.

Изследваната група от генералната съвкупност на курсистите има близки по стойност

резултати за стандартно отклонение и варират от **1,67** до **2,21**. Това показва, че е много малко разсейването в тази група, което означава, че изследваните лица са концентрирани около центъра, спрямо който се определя мнението им (**1,84**).

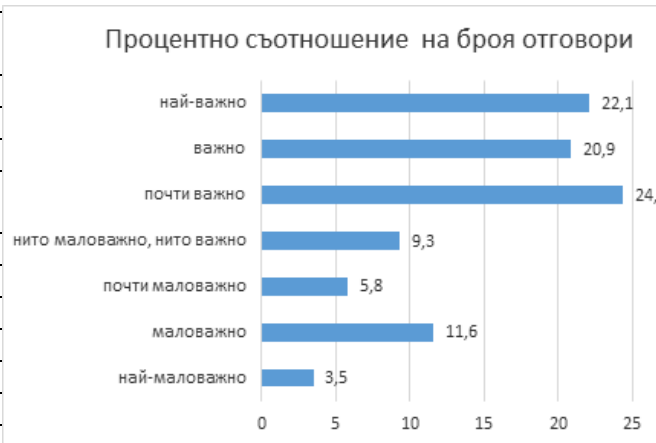
Въз основа на тези констатации може да се направи извода, че разпределението на изследваната група е нормално, защото модата – **Мо** и медианата – **Ме** са с много близки стойности (**Мо=4,86** и **Ме=5,72**).

Отговорите на **първия показател от вторият въпрос** са представени в таблица 2. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „Търсене на подходяща заетост/работа чрез признаване на по-висока квалификация“. Резултатите са групирани и представени в седем степенна скала по важност. Като най-ниската степен отговаря на степената „най-маловажно“, съответно следващата по важност е „маловажно“, „почти маловажно“, „нищо маловажно, нищо важно“, „почти важно“, а най-високата степен отговаря на „най-важно“.

Таблица 2 В2:1 – Търсене на подходяща заетост/работа чрез признаване на по-висока квалификация

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
най-маловажно	3	3,5
маловажно	10	11,6
почти маловажно	5	5,8
нищо маловажно, нищо важно	8	9,3
почти важно	21	24,4
важно	18	20,9
най-важно	19	22,1
Брой отговорили	84	97,7
Липсващи отговори	2	2,3
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 3. В2:1 – Търсене на подходяща заетост/работа чрез признаване на по-висока квалификация

От данните в таблица 2. се вижда, че от общо 84 отговора най-голям процент анкетираните са избрали степената на важност „**почти важно**“ – **24,4%**. Това означава, че търсенето на подходяща заетост/работа чрез признаване на по-висока квалификация е почти важно. Малко по-малък процент 22,1% са посочили, че е най-важно, а 20,0% е важно.

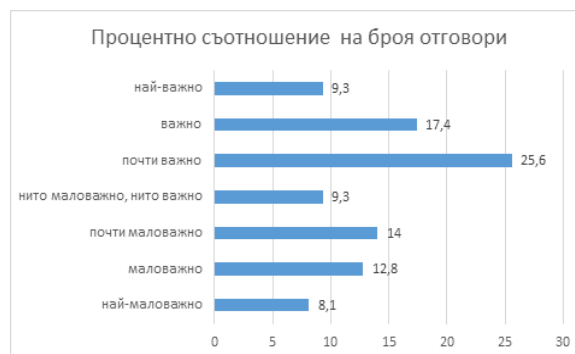
Същите данни са показани и на фигура 3, като е онагледено процентното съотношение на броя отговори по този показател.

Отговорите на **втория показател от вторият въпрос** са представени в таблица 3. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „Желание за смяна на настоящата заетост/ работа“. И тук резултатите са групирани и представени в седем степенната скала по важност. - „най-маловажно“, „маловажно“, „почти маловажно“, „нищо маловажно, нищо важно“, „почти важно“ и „най-важно“.

Таблица 3 В2:2 – Желание за смяна на настоящата заетост/ работа

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
най-маловажно	7	8,1
маловажно	11	12,8
почти маловажно	12	14,0
нищо маловажно, нищо важно	8	9,3
почти важно	22	25,6
важно	15	17,4
най-важно	8	9,3
Брой отговорили	83	96,5
Липсващи отговори	3	3,5
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 4. В2:2 – Желание за смяна на настоящата заетост/ работа

От данните в таблица 3. се вижда, че от общо 83 отговора най-голям процент анкетираните са избрали степента на важност „почти важно“ – 25,6%. Това означава, че желанието за смяна на настоящата заетост/работа е почти важно. Малко по-малък процент 17,4% са посочили, че е най-важно, а само 8,1% са посочили най-маловажно.

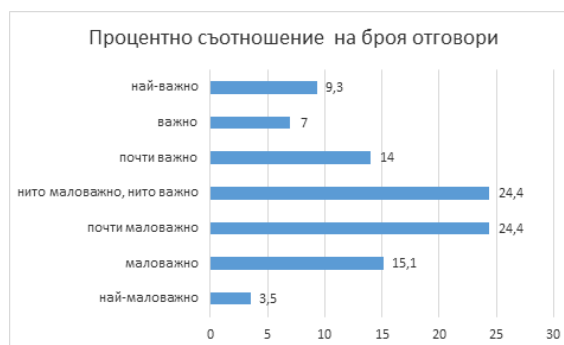
Тази тенденция е онагледена и на фигура 4.

Отговорите на **третия показател от втория въпрос** са представени в таблица 4. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „Търсене на допълнителна заетост/ работа“. И тук резултатите са групирани и представени в седем степенната скала по важност. - „най-маловажно“, „маловажно“, „почти маловажно“, „нито маловажно, нито важно“, „почти важно“ и „най-важно“.

Таблица 4
B2:3 – Търсене на допълнителна заетост/
работа

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
най-маловажно	3	3,5
маловажно	13	15,1
почти маловажно	21	24,4
нито маловажно, нито важно	21	24,4
почти важно	12	14,0
важно	6	7,0
най-важно	8	9,3
Брой отговорили	84	97,7
Липсващи отговори	2	2,3
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 5. B2:3 – Търсене на допълнителна
заетост/ работа

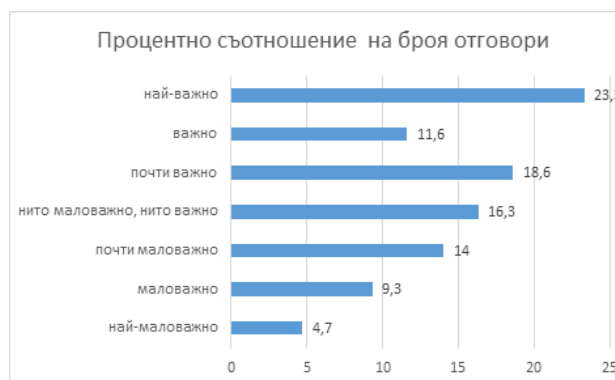
От данните в таблица 4. се вижда при този показател тенденцията е по-различна. От общо 84 отговора „почти важно“ е 14,0%, а най-голям процент анкетираните са избрали степента на важност „почти маловажно“ – 24,4%. Това означава, че търсене на допълнителна заетост/ работа няма голямо значение. Същия процент 24,4% са посочили, че е нито маловажно, нито важно, а само 9,3% са посочили най-важно. Същата тенденция е онагледена и на фигура 5

Отговорите на **четвъртия показател от вторият въпрос** курсисти относно „възможност за професионално развитие“. И тук резултатите са групирани и представени в седем степенната скала по важност. - „най-маловажно“, „маловажно“, „почти маловажно“, „нито маловажно, нито важно“, „почти важно“ и „най-важно“.

Таблица 5 B2:4 – възможност за професионално
развитие

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
най-маловажно	4	4,7
маловажно	8	9,3
почти маловажно	12	14,0
нито маловажно, нито важно	14	16,3
почти важно	16	18,6
важно	10	11,6
най-важно	20	23,3
Брой отговорили	84	97,7
Липсващи отговори	2	2,3
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 6. B2:4 – възможност за професионално
развитие

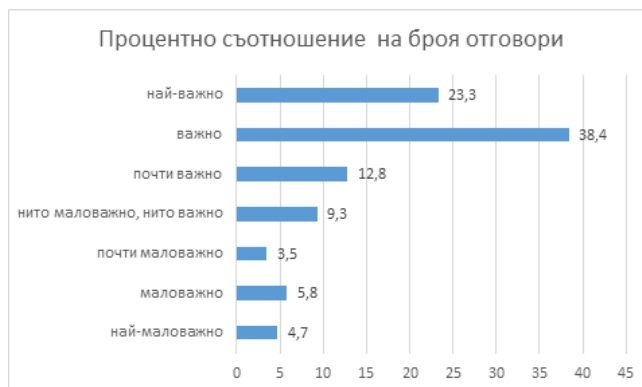
От данните в таблица 5. се вижда, че от общо 84 отговора най-голям процент анкетираните са избрали степента на важност „най- важно“ – 23,3%. **Това означава, че желанието възможност за професионално развитие е най-важно.** Малко по-малък процент 18,6% са посочили, че е почти важно, а само 4,7% са посочили най-маловажно. Същата тенденция е онагледена и на фигура 6

Отговорите на **петия показател от вторият въпрос** са представени в таблица 6. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „Увеличаване на заплащането при настоящата ми работа“. И тук резултатите са групирани и представени в същата седем степенната скала на важност.

Таблица 6 В2:5 – увеличаване на заплащането при настоящата ми работа

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
най-маловажно	4	4,7
маловажно	5	5,8
почти маловажно	3	3,5
нищо маловажно, нищо важно	8	9,3
почти важно	11	12,8
важно	33	38,4
най-важно	20	23,3
Брой отговорили	84	97,7
Липсващи отговори	2	2,3
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 7. В2:5 – увеличаване на заплащането при настоящата ми работа

От данните по този показател са представени и на фигура 7. От таблица 6. се вижда, че от общо 84 отговора най-голям процент анкетираните 38,4% посочват, че „важно“ е увеличаването на заплащането при настоящата им работа. Малко по-малък процент 23,3% са посочили, че е най-важно, а само 4,7% са посочили най-маловажно.

Отговорите на **шестия показател от вторият въпрос** са представени в таблица 7. Данните показват броя на изследваните курсисти относно желание за „Развитие на собствен бизнес“. И тук резултатите са групирани и представени в седем степенната скала по важност.

Таблица 7 В2:6 – Развитие на собствен бизнес

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
най-маловажно	10	11,6
маловажно	11	12,8
почти маловажно	13	15,1
нищо маловажно, нищо важно	10	11,6
почти важно	13	15,1
важно	12	14,0
най-важно	14	16,3
Брой отговорили	83	96,5
Липсващи отговори	3	3,5
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 8. В2:6 – Развитие на собствен бизнес

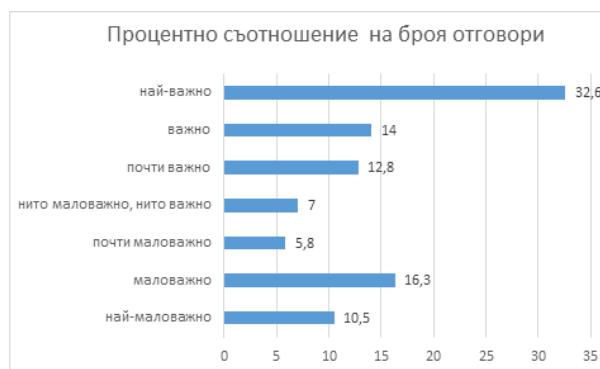
От данните в таблица 7. се вижда, че от общо 83 отговора почти еднакъв е процента от анкетираните, които са избрали степента на важност „най-важно“ – 16,3% и „почти маловажно“ – 15,1%, както и почти важно. Това означава, че желанието за развитие на собствен бизнес сред курсистите е доста относителна категория. Онагледяването на резултатите по този критерий са представени и на фигура 8.

Отговорите на **седмия показател** от вторият въпрос са представени в таблица 8. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „Вече упражняване на занаят, за който нямам официална квалификация“. И тук резултатите са групирани и представени в седем степенната скала по важност.

Таблица 8 В2:7 вече упражняване на занаят, за който нямам официална квалификация

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
най-маловажно	9	10,5
маловажно	14	16,3
почти маловажно	5	5,8
ниито маловажно, ниито важно	6	7,0
почти важно	11	12,8
важно	12	14,0
най-важно	28	32,6
Брой отговорили	85	98,8
Липсващи отговори	1	1,2
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 9. В2:7 вече упражняване на занаят, за който нямам официална квалификация

От данните в таблица 8. се вижда, че от общо 85 отговора най-голям процент анкетираните са избрали степента на важност „най-важно“ – 32,6%, което драстично се различава от отговорите по другите показатели. Това означава, една трета от изследваните курсисти упражняват професия, за която нямат документ. Тази тенденция се наблюдава и от показаните данни на фигура 9.

Резултатите от отговорите на **третия въпрос** от анкетата „Колко важни са факторите, които биха Ви мотивирали да валидирате квалификация или част от квалификация придобита по неформален и самостоятелен път?“, са представени в таблица 9.

Таблица 9. „Колко важни са факторите, които биха Ви мотивирали да валидирате квалификация или част от квалификация придобита по неформален и самостоятелен път?“

	Общ брой		Средно-аритметична стойност	Медиана	Мода	Стандартно отклонение	Дисперсия	Диапазон на измерването
	Отговорили	Липсващи						
V3:1	86	0	3,98	4	5	1,25	1,55	4
V3:2	86	0	4,47	5	5	0,81	0,65	3
V3:3	86	0	3,5	4	4	1,11	1,24	4
V3:4	86	0	3,63	4	4	1,04	1,08	4
V3:5	86	0	3,9	4	4	1,06	1,13	4
V3:6	86	0	4,01	4	4	0,99	0,98	4
Общо за целия въпрос			3,92	4,17	4,33	1,04	1,11	3,83

* легенда:

V3:1 – би ми спестило време и пари чрез намаляването на разходи за формалното обучение

V3:2 – би ми осигурило възможности за по-добра работа или професионална мобилност

V3:3 – би ми помогнало да се върна към учене във формален контекст (колеж, университет), като съкратят времето за обучение

V3:4 – би ми помогнало да планирам и развия кариерата си, като идентифицирам силни и слаби страни или специални интереси

V3:5 – би повишило самочувствието ми като повиша своята осведоменост за знания, умения и компетентности, които притежавам

V3:6 – съкращавайки срока за придобиване на професионална квалификация, ще намала времето за отсъствие от работното място

Данните и от този въпрос, показани в таблица 9 показват, че средноаритметичната величина при изследваната група курсисти е с много малки различия и по шестте показателя, които точно отразяват мнението им. Тя варира от **3,5 до 4,47**, като теоретичната ѝ стойност е **3,92**. Това показва, че мнението на изследваните групи по и при този въпрос по различните показатели не се различава много.

Това потвърждава тенденцията, че съществуват определени ползи мотивиращи към валидиране на знанията, уменията и компетенциите, придобити при неформално обучение/самостоятелно учене или практически опит.

Потвърждаването на тази тенденция се вижда и от изчислените стойности на стандартното отклонение, отразени в същата таблица. Данните показват какво е разсейването в съответната групата, т.е. какви са различията между отделните изследвани курсисти в дадената група.

Изследваната група от генералната съвкупност на курсистите има близки по стойност резултати за стандартно отклонение и варират от **0,81 до 1,25**. Това показва, че е много малко разсейването в тази група, което означава, че изследваните лица са концентрирани около центъра, спрямо който се определя мнението им (**1,04**).

Въз основа на тези констатации може да се направи извода, че разпределението на изследваната група е нормално, защото модата – **Mo** и медианата – **Me** са с много близки стойности (**Mo=4,33** и **Me=4,17**).

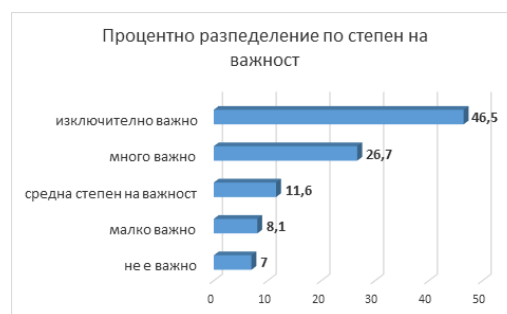
Отговорите на **първия показател от третия въпрос** са представени в таблица 10. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „**би ми спестило време и пари чрез намаляването на разходи за формалното обучение**“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенна скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

От данните в таблица 10. се вижда, че от общо 86 отговора **най-голям процент анкетираните са избрали степента на важност „изключително важно“ – 46,5%**, а само 7% са посочили, че не е важно. Тази тенденция се наблюдава и от показаните данни на фигура 10.

Таблица 10 V3:1 – би ми спестило време и пари чрез намаляването на разходи за формалното обучение

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	6	7,0
малко важно	7	8,1
средна степен на важност	10	11,6
много важно	23	26,7
изключително важно	40	46,5
Брой отговорили	86	100,0

Фигура 10. V3:1 би ми спестило време и пари чрез намаляването на разходи за формалното обучение

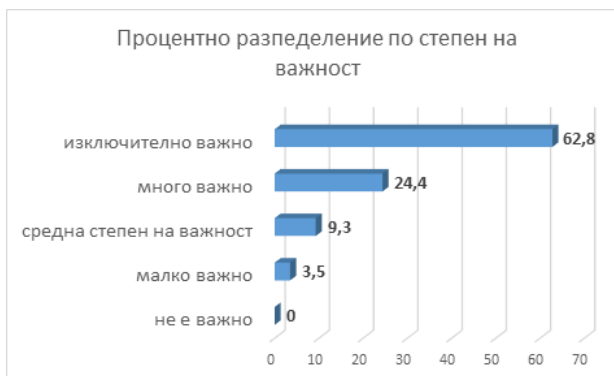
Данните показват броя на изследваните курсисти относно „**би ми осигурило възможности за по-добра работа или професионална мобилност**“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

От данните в таблица 11 и фигура 11. се вижда, че от общо 86 отговора **най-голям процент от анкетираните са избрали степента на важност „изключително важно“ – 62,8%** и нито един не е посочил, че не е важно.

Таблица 11 В3:2 – би ми осигурило възможности за по-добра работа или професионална мобилност

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	0	0
малко важно	3	3,5
средна степен на важност	8	9,3
много важно	21	24,4
изключително важно	54	62,8
Брой отговорили	86	100,0

Фигура 11. В3:2 би ми осигурило възможности за по-добра работа или професионална мобилност

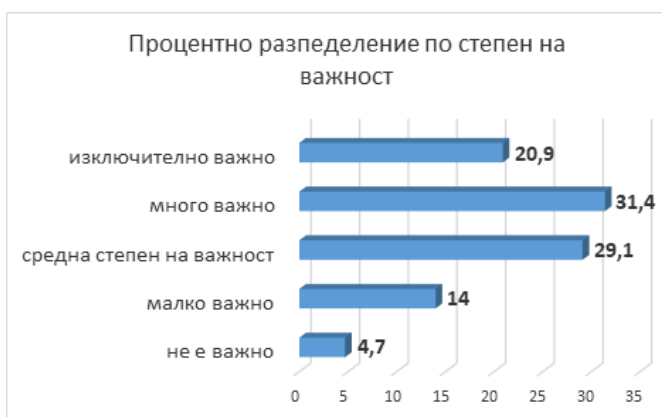

Отговорите на **третия показател от третия въпрос** са представени в таблица 12. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „би ми помогнало да се върна към учене във формален контекст (колеж, университет), като съкратя времето за обучение“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

Таблица 12 В3:3 – би ми помогнало да се върна към учене във формален контекст (колеж, университет), като съкратя времето за обучение

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	4	4,7
малко важно	12	14,0
средна степен на важност	25	29,1
много важно	27	31,4
изключително важно	18	20,9
Брой отговорили	86	100,0

Фигура 12 В3:3 би ми помогнало да се върна към учене във формален контекст (колеж, университет), като съкратя времето за обучение

От данните в таблица 12 и фигура 12 се вижда, че от общо 86 отговора най-голям процент, 31,4% са посочили, че е „много важно“, малко по-малък процент са посочили „средна степен на важност“ – 29,1, а 20,9% са избрали степента на важност „изключително важно“.

Отговорите на **четвъртия показател от третия въпрос** са представени в таблица 13. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „би ми помогнало да планирам и развия кариерата си, като идентифицирам силни и слаби страни или специални интереси“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

От данните в таблица 13 и фигура 13 се вижда, че от общо 86 отговора най-голям процент от анкетираните 40,7% са избрали степента на важност „много важно“. а 19,8% са посочили - „изключително важно“.

Таблица 13 В3:4 – би ми помогнало да планирам и развия кариерата си, като идентифицирам силни и слаби страни или специални интереси

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	4	4,7
малко важно	7	8,1
средна степен на важност	23	26,7
много важно	35	40,7
изключително важно	17	19,8
Брой отговорили	86	100,0

Фигура 13 В3:4 – би ми помогнало да планирам и развия кариерата си, като идентифицирам силни и слаби страни или специални интереси

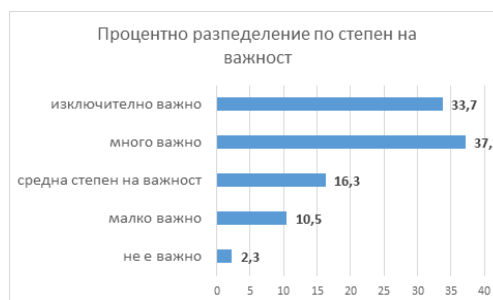

Отговорите на **петия показател** от **третия въпрос** са представени в таблица 3.19. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „би повишило самочувствието ми като повиша своята осведоменост за знания, умения и компетентности, които притежавам“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

Таблица 14 В3:5 – би повишило самочувствието ми като повиша своята осведоменост за знания, умения и компетентности, които притежавам

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	2	2,3
малко важно	9	10,5
средна степен на важност	14	16,3
много важно	32	37,2
изключително важно	29	33,7
Брой отговорили	86	100,0

Фигура 14 В3:5 би повишило самочувствието ми като повиша своята осведоменост за знания, умения и компетентности, които притежавам

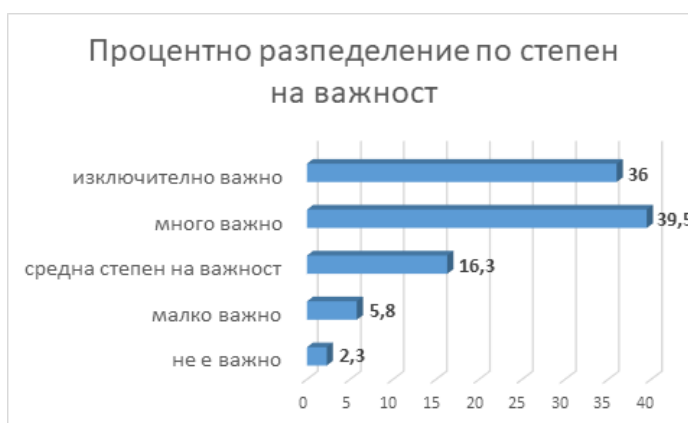
От данните в таблица 14 и фигура 14. се вижда, че от общо 86 отговора голям процент от анкетираните са избрали степента на важност „изключително важно“ – 33,7% , а по-голям процент 37,2% са посочили, че е „много важно“.

Отговорите на **шестия показател** от **третия въпрос** са представени в таблица 15 Данните показват броя на изследваните курсисти относно „съкращавайки срока за придобиване на професионална квалификация, ще намаля времето за отсъствие от работното място“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

Таблица 15 В3:6 – съкращавайки срока за придобиване на професионална квалификация, ще намалят времето за отсъствие от работното място

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	2	2,3
малко важно	5	5,8
средна степен на важност	14	16,3
много важно	34	39,5
изключително важно	31	36,0
Брой отговорили	86	100,0

Фигура 15. В3:6 Съкращавайки срока за придобиване на професионална квалификация, ще намалят времето за отсъствие от работното място

От данните в таблица 15 и фигура 15 се вижда, че от общо 86 отговора голям процент от анкетираните са избрали степента на важност „изключително важно“ – 36% , а по-голям процент 39,5% са посочили, че е много важно.

Резултатите от отговорите на **четвъртия въпрос** от анкетата „Колко важни са различните форми на финансиране, които биха Ви мотивирали да валидирате свои компетентности?“, са представени в таблица 16.

Таблица 16 „Колко важни са различните форми на финансиране, които биха Ви мотивирали да валидирате свои компетентности?“

	Общ брой		Средно-аритметична стойност	Медиана	Мода	Стандартно отклонение	Дисперсия	Диапазон на измерването
	Отговорили	Липсващи						
V4:1	85	1	4,49	5	5	0,92	0,85	4
V4:2	85	1	4,12	4	4	0,78	0,61	4
V4:3	85	1	3,69	4	3	0,87	0,76	3
V4:4	85	1	3,09	3	4	1,34	1,8	4
Общо за целия въпрос			3,85	4	4	0,98	1,01	3,75

* легенда:

V4:1 – от работодатели, заинтересовани от оценка и сертифициране на притежаваните от персонала умения

V4:2 – от страна на институции, желаещи да отворят достъпа до определени програми и квалификации

V4:3 – съфинансиране от горепосочените институции и мен като лице, което желае да бъде включено в процедура за валидиране

V4:4 – самостоятелно финансиране от мен като желаещ да бъде включен в процедура за валидиране

Данните в таблица 16 показват, че средноаритметичната величина при изследваната група курсисти е с много малки различия и по шестте критерия, които точно отразяват мнението им. Тя варира от **3,09 до 4,49**, като теоретичната ѝ стойност е **3,85**. Това показва, че мнението на изследваните групи по различните показатели не се различава много.

Това потвърждава тенденцията, че съществува интерес към възможностите за валидиране на знанията, уменията и компетенциите, придобити при неформално обучение/ самостоятелно учене или практически опит.

Потвърждаването на тази тенденция се вижда и от изчислените стойности на стандартното отклонение, отразени в същата таблица. Данните показват какво е разсейването в съответната групата, т.е. какви са различията между отделните изследвани курсисти в дадената група.

Изследваната група от генералната съвкупност на курсистите има близки по стойност резултати за стандартно отклонение и варират от **0,78 до 1,34**. Това показва, че е много малко разсейването в тази група, което означава, че изследваните лица са концентрирани около

центъра, спрямо който се определя мнението им (0,98).

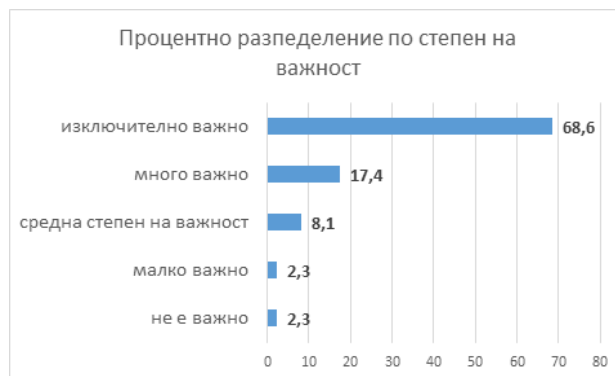
Въз основа на тези констатации може да се направи извода, че разпределението на изследваната група е нормално, защото модата – **Mo** и медианата – **Me** са с една и съща стойност (**Mo=4** и **Me=4**).

Отговорите на **първия показател от четвъртия въпрос** са представени в таблица 17. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „от работодатели, заинтересовани от оценка и сертифициране на притежаваните от персонала умения“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

Таблица 17 В4:1 – от работодатели, заинтересовани от оценка и сертифициране на притежаваните от персонала умения

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	2	2,3
малко важно	2	2,3
средна степен на важност	7	8,1
много важно	15	17,4
изключително важно	59	68,6
Брой отговорили	85	98,8
Липсващи отговори	1	1,2
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 16. В4:1 – от работодатели, заинтересовани от оценка и сертифициране на притежаваните от персонала умения

От данните в таблица 17 и фигура 16 се вижда, че от общо 86 отговора голям процент от анкетираните са избрали степента на важност „изключително важно“ – 36%, а по-голям процент 39,5% са посочили, че е „много важно“.

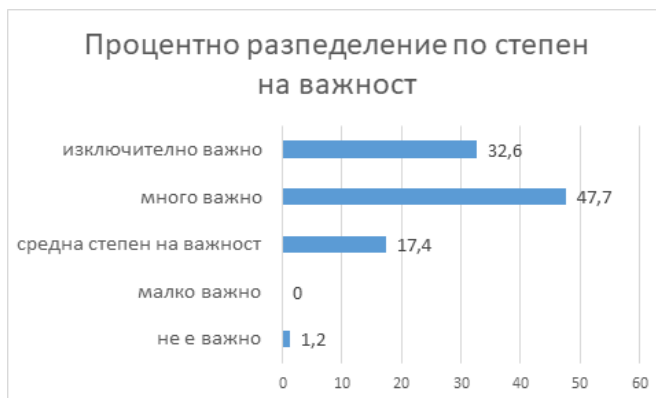
Отговорите на **втория показател от четвъртия въпрос** са представени в таблица 18. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „от работодатели, заинтересовани от оценка и сертифициране на притежаваните от персонала умения“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

От данните в таблица 18 и фигура 17 се вижда, че от общо 86 отговора най-голям процент анкетираните са избрали степента на важност „изключително важно“ – 47,7%, а по-голям процент 32,6% са посочили, че е много важно.

Таблица 18 В4:2 – от страна на институции, желаещи да отворят достъпа до определени програми и квалификации

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	1	1,2
средна степен на важност	15	17,4
много важно	41	47,7
изключително важно	28	32,6
Брой отговорили	85	98,8
Липсващи отговори	1	1,2
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 17. В4:2 – от страна на институции, желаещи да отворят достъпа до определени програми и квалификации

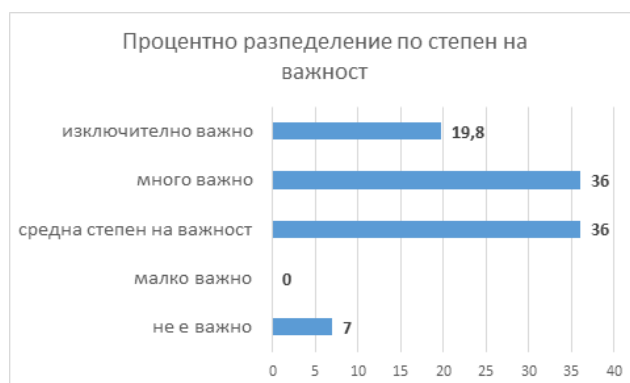
Отговорите на **третия показател от четвъртия въпрос** са представени в таблица 19. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „*съфинансиране от горепосочените институции и мен като лице, което желае да бъде включено в процедура за валидиране*“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

От данните в таблица 19 и фигура 18 се вижда, че от общо 86 отговора от анкетираните избрали степен на важност „изключително важно“ са 19,8%, като най-голям процент - 36,% са посочили „средна степен на важност“.

Таблица 19 В4:3 – съфинансиране от горепосочените институции и мен като лице, което желае да бъде включено в процедура за валидиране

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	6	7,0
средна степен на важност	31	36,0
много важно	31	36,0
изключително важно	17	19,8
Брой отговорили	85	98,8
Липсващи отговори	1	1,2
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 18. В4:3 – съфинансиране от горепосочените институции и мен като лице, което желае да бъде включено в процедура за валидиране

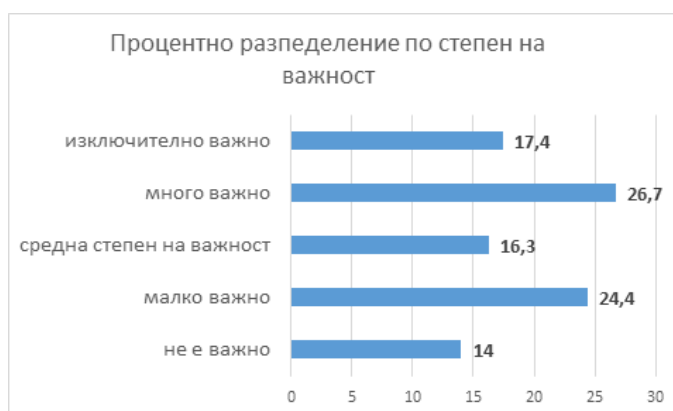
Отговорите на **четвъртия показател от четвъртия въпрос** са представени в таблица 20. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „*самостоятелно финансиране от мен като желаещ да бъде включен в процедура за валидиране*“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

От данните в таблица 20 и фигура 19 се вижда, че от общо 86 отговора най-голям процент от анкетираните 26,7% са избрали степен на важност „много важно“, а по-голям процент - 24,4% „малко важно“, като за „изключително важно“ е определен от – 17,4% от анкетираните.

Таблица 20 В4:4 – самостоятелно финансиране от мен като желаещ да бъде включен в процедура за валидиране

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	12	14,0
малко важно	21	24,4
средна степен на важност	14	16,3
много важно	23	26,7
изключително важно	15	17,4
Брой отговорили	85	98,8
Липсващи отговори	1	1,2
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 19. В4:4 – самостоятелно финансиране от мен като желаещ да бъде включен в процедура за валидиране

Отговорите на **петия въпрос** са представени в таблица 21. Данните показват броя на изследваните курсисти относно въпроса „Как бихте определили начините, по които вече сте придобили знания, умения, компетентности, които бихте могли да валидирате?“. Тук резултатите са представени посредством десет показателя.

Данните в таблица 21 и На фигура 20 показват за всеки един от десетте показатели броя на курсистите които са го посочили и съответно какъв процент са от извадката.

Таблица 21 В5 – Как бихте определили начините, по които вече сте придобили знания, умения, компетентности, които бихте могли да валидирате?

	Броя на наблюденията	Процент
• участие в организирани от Агенция по заетостта курсове за професионално обучение по част от професия/степен на квалификация	34	40
• участие в организирано от работодателя обучение	51	60
• придобит опит в работа по трудова заетост на работното място	53	62
• придобит опит от самостоятелни дейности	51	60
• участие по собствена инициатива в обучения, извършвани от учебни организации	30	35
• участие в обучения с популярен характер, организирани от неучебни организации	12	14
• обучителни програми на електронни и печатни медии	26	30
• използване на самоучители, наръчници, ръководства	37	43
• информация и обучение от роднини и близки	13	15
• други източници	6	7

Фигура 20. В5 – Как бихте определили начините, по които вече сте придобили знания, умения, компетентности, които бихте могли да валидирате?

Резултатите от отговорите на **шестия въпрос** от анкетата „Ако при процедурите по

валидиране комисията определи, че е необходимо допълващо обучение, колко подходящи за Вас бихте определили посочените възможности?“, са представени в таблица 22.

Таблица 22 „В6 – Ако при процедурите по валидиране комисията определи, че е необходимо допълващо обучение, колко подходящи за Вас бихте определили посочените възможности?“

	Общ брой		Средно-аритметична стойност	Медиана	Мода	Стандартно отклонение	Дисперсия	Диапазон на измерването
	Отговори	Липсващи						
В6:1	84	2	2,69	3	3	1,23	1,51	4
В6:2	85	1	3,32	3	3	1,18	1,36	4
В6:3	84	2	3,68	4	5	1,18	1,40	4
В6:4	85	1	4,29	5	5	0,91	0,83	4
В6:5	85	1	3,95	4	4	1,01	1,02	4
В6:6	85	1	4,13	4	5	1,09	1,19	4
Общо за целия въпрос			3,92	4,17	4,33	1,04	1,11	3,83

* легенда:

В6:1 – Теоретични знания - чрез самостоятелна подготовка при предоставен конспект и списък с източници на информация

В6:2 – Теоретични знания - чрез самостоятелна подготовка при предоставен конспект и списък с източници на информация и възможност за консултация с учител

В6:3 – Теоретична подготовка - чрез участие в присъствен курс в група с подходящи за мен часове на провеждане

В6:4 – Практическо обучение - на настоящото ми работното място със съдействието на ръководството на фирмата

В6:5 – Практическо обучение - на работно място във фирма партньор на сертифициращата институция с осигурен наставник

В6:6 – Като се комбинират две или повече възможности съобразени със свободното ми време и финансови възможности

Данните в таблица 22 показват, че средноаритметичната величина при изследваната група курсисти е с много малки различия и по шестте показателя, които точно отразяват мнението им по този въпрос. Тя варира от **2,69 до 4,29**, като теоретичната ѝ стойност е **3,92**. Това показва, че мнението на изследваните групи по различните показатели не се различава много.

Това потвърждава тенденцията, че съществува интерес към възможности за валидиране на знанията, уменията и компетенциите, придобити при неформално обучение/ самостоятелно учене или практически опит.

Потвърждаването на тази тенденция се вижда и от изчислените стойности на стандартното отклонение, отразени в същата таблица. Данните показват какво е разсейването в съответната групата, т.е. какви са различията между отделните изследвани курсисти в дадената група.

Изследваната група от генералната съвкупност на курсистите има близки по стойност резултати за стандартно отклонение и варират от **0,91 до 1,23**. Това показва, че е много малко разсейването в тази група, което означава, че изследваните лица са концентрирани около центъра, спрямо който се определя мнението им (**1,04**).

Въз основа на тези констатации може да се направи извода, че разпределението на изследваната група е нормално, защото модата – **Мо** и медианата – **Ме** са с много близки стойности (**Мо=4,33** и **Ме=4,17**).

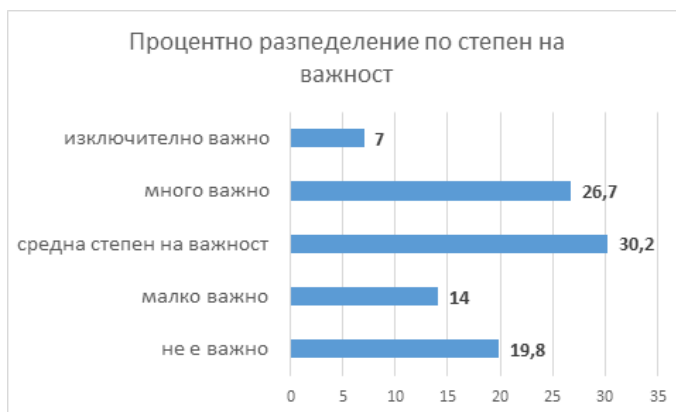
Отговорите на **първия показател от шестия въпрос** са представени в таблица 23. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „Теоретични знания - чрез самостоятелна подготовка при предоставен конспект и списък с източници на информация“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

От данните в таблица 23 и фигура 22 се вижда, че от общо 84 отговора най-голям процент от анкетираните – 30,2% са посочили за показателя „средна степен на важност“, следван от показателя „много важно“ 26,7% , и само 7% са посочили „изключително важно“.

Таблица 23 В6:1 – Теоретични знания - чрез самостоятелна подготовка при предоставен конспект и списък с източници на информация

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	17	19,8
малко важно	12	14,0
средна степен на важност	26	30,2
много важно	23	26,7
изключително важно	6	7,0
Брой отговорили	84	97,7
Липсващи отговори	2	2,3
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 22 В6:1 – Теоретични знания - чрез самостоятелна подготовка при предоставен конспект и списък с източници на информация

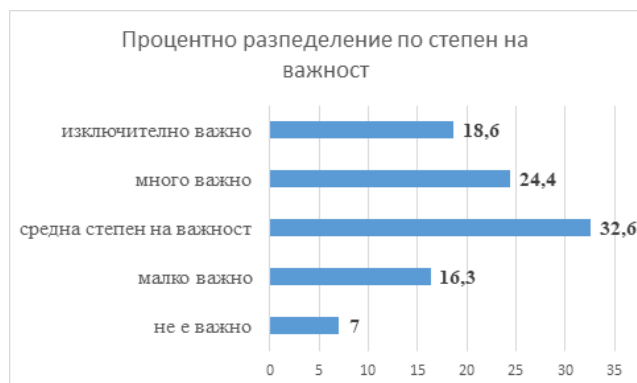
Отговорите на **втория показател от шестия въпрос** са представени в таблица 24. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „Теоретични знания - чрез самостоятелна подготовка при предоставен конспект и списък с източници на информация и възможност за консултация с учител“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

От данните в таблица 24 и фигура 23 се вижда, че от общо 85 отговора най-голям процент анкетираните 32,6% са избрали „средна степен на важност“, следван от показателя „много важно“ 24,4%, а „изключително важно“ са посочили само 18,7%.

Таблица 24 В6:2 – Теоретични знания - чрез самостоятелна подготовка при предоставен конспект и списък с източници на информация и възможност за консултация с учител

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	6	7,0
малко важно	14	16,3
средна степен на важност	28	32,6
много важно	21	24,4
изключително важно	16	18,6
Брой отговорили	85	98,8
Липсващи отговори	1	1,2
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 23. В6:2 – Теоретични знания - чрез самостоятелна подготовка при предоставен конспект и списък с източници на информация и възможност за консултация с учител

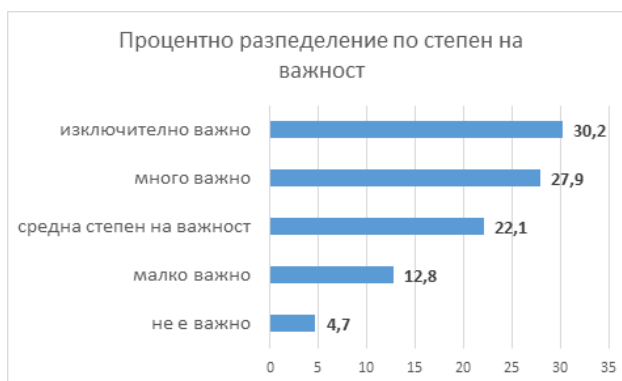
Отговорите на **третия показател от шестия въпрос** са представени в таблица 25. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „Теоретична подготовка - чрез участие в присъствен курс в група с подходящи за мен часове на провеждане“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

От данните в таблица 25 и фигура 24 се вижда, че от общо 85 отговора най-голям процент от анкетираните са избрали степента на важност „изключително важно“ са посочили 30,2,7% , следван от показателя “много важно” 27,9%.

Таблица 25 В6:3 – Теоретична подготовка - чрез участие в присъствен курс в група с подходящи за мен часове на провеждане

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	4	4,7
малко важно	11	12,8
средна степен на важност	19	22,1
много важно	24	27,9
изключително важно	26	30,2
Брой отговорили	84	97,7
Липсващи отговори	2	2,3
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 24. В6:3 – Теоретична подготовка - чрез участие в присъствен курс в група с подходящи за мен часове на провеждане

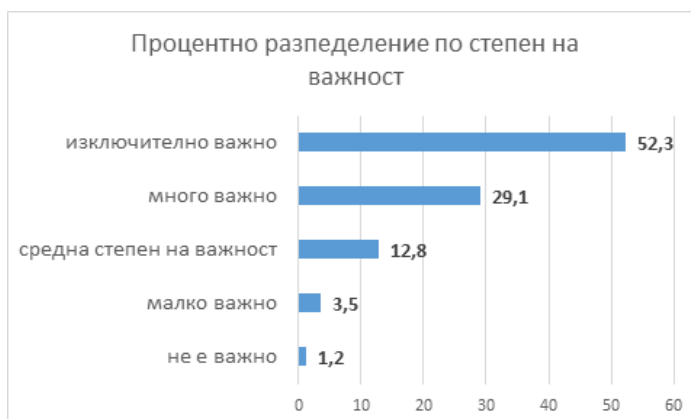
Отговорите на **четвъртия показател** от **шестия въпрос** са представени в таблица 26. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „Практическо обучение - на настоящото ми работното място със съдействието на ръководството на фирмата“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

От данните в таблица 26 и фигура 25 се вижда, че от общо 85 отговора **най-голям процент анкетираните са избрали степента на важност „изключително важно“ 53,3%**, следван от показателя “много важно” 29,1%.

Таблица 26 В6:4 – Практическо обучение - на настоящото ми работното място със съдействието на ръководството на фирмата

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	1	1,2
малко важно	3	3,5
средна степен на важност	11	12,8
много важно	25	29,1
изключително важно	45	52,3
Брой отговорили	85	98,8
Липсващи отговори	1	1,2
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 25. В6:4 – Практическо обучение - на настоящото ми работното място със съдействието на ръководството на фирмата

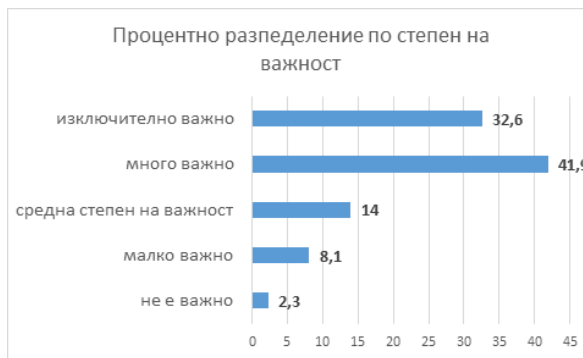
Отговорите на **петия показател** от **шестия въпрос** са представени в таблица 27. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „Практическо обучение - на работно място във фирма партньор на сертифициращата институция с осигурен наставник“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

От данните в таблица 27 и фигура 26 се вижда, че от общо 85 отговора **най-голям процент от анкетираните са избрали степента на важност „много важно“ 41,9%**, следван от показателя „изключително важно“ са посочили 32,6%.

Таблица 27 Вб:5 – Практическо обучение - на работно място във фирма партньор на сертифициращата институция с осигурен наставник

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	2	2,3
малко важно	7	8,1
средна степен на важност	12	14,0
много важно	36	41,9
изключително важно	28	32,6
Брой отговорили	85	98,8
Липсващи отговори	1	1,2
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 26. Вб:5 – Практическо обучение - на работно място във фирма партньор на сертифициращата институция с осигурен наставник

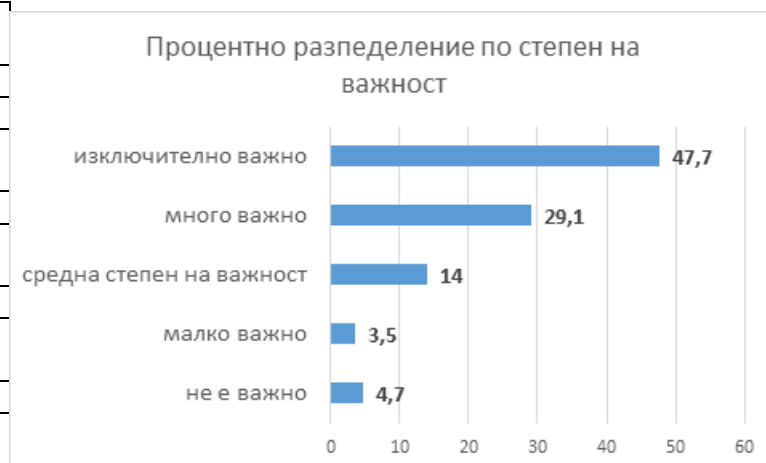
Отговорите на **шестия показател от шестия въпрос** са представени в таблица 28. Данните показват броя на изследваните курсисти относно „*Като се комбинират две или повече възможности съобразени със свободното ми време и финансови възможности*“. И тук резултатите са групирани и представени в пет степенната скала по важност – не е важно, малко важно, средна степен на важност, много важно, изключително важно.

От данните в таблица 28 и фигура 27 се вижда, че от общо 85 отговора най-голям процент от анкетираните са избрали степента на важност „изключително важно“ са посочили 47,7% , следван от показателя „много важно“ 29,1%.

Таблица 28 Вб:6 – Като се комбинират две или повече възможности съобразени със свободното ми време и финансови възможности

Степен на важност	Броя на наблюденията	Процент
не е важно	4	4,7
малко важно	3	3,5
средна степен на важност	12	14,0
много важно	25	29,1
изключително важно	41	47,7
Брой отговорили	85	98,8
Липсващи отговори	1	1,2
Общо изследвани	86	100,0

Фигура 27. Вб:6 – Като се комбинират две или повече възможности съобразени със свободното ми време и финансови възможности

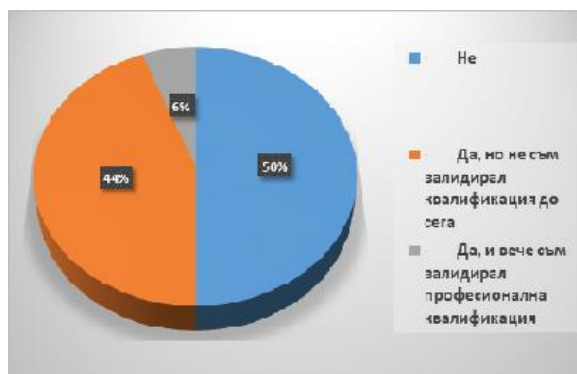

Отговорите на **седмия въпрос** „*Знаехте ли предварително за съществуването на възможност за валидиране на притежавани от Вас знания, умения и компетентности в сертифицирани институции*“ са представени в таблица 29. Тук резултатите са представени в три степенната скала – „не“, „да“, но не съм валидирал квалификация до сега“ и „да, и вече съм валидирал професионална квалификация“.

Таблица 29 В7: Знаехте ли предварително за съществуването на възможност за валидиране на притежавани от Вас знания, умения и компетентности в сертифицирани институции

	Броя на наблюденията	Процент
• Не	43	50
• Да, но не съм валидирал квалификация до сега	38	44
• Да, и вече съм валидирал професионална квалификация	5	6

Фигура 28. В7 Знаехте ли предварително за съществуването на възможност за валидиране на притежавани от Вас знания, умения и компетентности в сертифицирани институции

От данните в таблица 29 се вижда, че от общо 86 изследвани курсисти 43-ма, т. е. 50% от анкетираните не са знаели предварително за съществуването на възможност за валидиране на притежавани от Вас знания, умения и компетентности в сертифицирани институции. 38 броя от анкетираните лица са знаели, но не са валидирали квалификация до сега. И само 5 курсиста или 6% са валидирали професионална квалификация.

Тази тенденция, относно знанието за съществуване на възможност за валидиране на притежавани знания, умения и компетентности в сертифицирани институции е представена и на фигура 28.

Отговорите на **осмия въпрос** „Ако да, бихте ли посочили от къде сте получили информацията“ са представени в таблица 30. От таблицата е видно, че 14 броя от изследваните лица или 33% са получили информация от службите по заетост (Дирекция „Бюро по труда“... и др.); 30% от работодателя/ работодателски организации; 53% от медии и социални мрежи и 53% от техни познати.

Таблица 30 Ако да, бихте ли посочили от къде сте получили информацията?

	Броя на наблюденията	Процент
• от службите по заетост (Дирекция „Бюро по труда“... и др.)	14	33
• от работодателя/ работодателски организации	13	30
• от медии и социални мрежи	23	53
• от познати	23	53
• от членове на семейството	4	9

Като извод може да се посочи, че обобщените резултати от анкетното проучване в България, потвърждават констатациите направени след теоретичното изследване на практиките на валидиране в другите европейски страни. Хората са мотивирани да валидират неформално придобити знания, умения и опит, когато вече прилагат тези компетентности на работното място, а нямат призната квалификация за това. Това обикновено са активни възрастни на възраст от от 36 до 55 г., на които се налага смяна на професионалната реализация или утвърждаване на нова работна позиция, желаещи да повишат заплащането на труда си чрез придобитата квалификация. Разбират, че процесът на валидиране би съкратил много времето за отсъствие от работното място

и очакват съ-финансирането да се поеме от работодатели, или програми за развитие на работната сила. Биха предприели допълнително обучение, особено ако се провежда на работното място и с осигурен наставник, като е съобразено с тяхното време и финансови възможности.

Отговорите на респондентите потвърждават направените вече изводи за ползите от валидирането на придобити компетентности във неформален контекст, като възможност за по-добра реализация на трудовия пазар, осигуряване на мобилност като по-гъвкава пътека за преквалифициране в търсени професии, подобряване на благосъстоянието, дори повишаване на професионалното си самочувствие и развиване на личностния си потенциал.

Остава опасението за слабата осведоменост на обществото за тези възможности.

References:

1. МС, (2014), Стратегия за развитие на професионално образование и обучение в България, <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=880>, Дата на последен достъп – 17.06.2018
2. НАПОО, (2012), Внедряване на ECVET в България, http://www.navet.government.bg/bg/media/Broshura-ECVET_NAPOO.pdf, Дата на последен достъп – 30.08.2016
3. НАПОО, (2014), Документи - ECVET, <http://www.navet.government.bg/bg/dokumenti-ecvet/>, Дата на последен достъп – 30.08.2016
4. НАПОО, 2012, Наръчник за валидиране на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално и самостоятелно учене, Regional Strategies of Learning Validation and Education
5. Закон за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) (Обн. ДВ. бр.112 от 29 Декември 2001г., посл. изм. ДВ. бр.68 от 2 Август 2013 г.) – регулира възможностите и съдържа мерки за осъществяване на повишаване на професионалната квалификация на възрастни лица – заети и безработни;
6. Закон за професионално образование и обучение – ДВ, 68/30.07.1999, изм., 26/07.03.2008.
7. Закон за професионално образование и обучение – ДВ, 68/30.07.1999, изм. и доп. ДВ. бр.61 от 25/07. 2014г., изм. ДВ. бр.98 от 28/11. 2014г., изм. ДВ. бр.107 от 24/12. 2014г., Документи НАПОО, https://www.navet.government.bg/bg/media/ZPOO_2018.pdf

АНКЕТА

Благодаря за отделеното време да попълните приложената анкета, включена в изследване по докторска дисертация на тема „Теоретични аспекти на възможности за валидиране на професионална квалификация в България” към Катедра „Социална педагогика” на Шуменски университет „Константин Преславски”. Моля, оградете подходящата цифра, в някои случаи има повече от един възможен отговор.

Валидирането, като оценяване и признаване от сертифицираща институция на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално обучение, самостоятелно учене или практически опит, за придобиване на професионална квалификация и издаване на съответния официален документ, е въведено в България с измененията в Закона за професионалното образование и обучение от 2014 г.

1. Бихте ли се заинтересували да валидирате професионални знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално и самостоятелно учене, ако знаете че те ще бъдат официално признати и сертифицирани с документ за професионална квалификация, равностоен на документа, издаден след завършено обучение във формалната система?

Да

Не

2. Каква причина би Ви накарала да проявявате интерес към валидиране на квалификация или част от квалификация придобита по неформален и самостоятелен път? (моля, номерирайте по степен на важност, като (1 –най-маловажно, 7 –най важно)

- търсене на подходяща заетост/работа чрез признаване на по-висока квалификация
- желание за смяна на настоящата заетост/ работа
- търсене на допълнителна заетост/ работа
- възможност за професионално развитие
- увеличаване на заплащането при настоящата ми работа
- развитие на собствен бизнес
- вече упражняване на занаят, за който нямам официална квалификация

3. Колко важни са факторите, които биха Ви мотивирали да валидирате квалификация или част от квалификация придобита по неформален и самостоятелен път: (моля, оградете подходящата цифра използвайки посочения код, 1- не е важно, 2 – малко важно, 3 –средна степен на важност, 4 – много важно, 5 – изключително важно)

- би ми спестило време и пари чрез намаляването на разходи за формалното обучение 1 2 3 4 5
- би ми осигурило възможности за по-добра работа или професионална мобилност 1 2 3 4 5
- би ми помогнало да се върна към учене във формален контекст (колеж, университет), като съкратя времето за обучение 1 2 3 4 5
- би ми помогнало да планирам и развия кариерата си, като идентифицирам силни и слаби страни или специални интереси 1 2 3 4 5
- би повишило самочувствието ми като повиша своята осведоменост за знания, умения и компетентности, които притежавам 1 2 3 4 5
- съкращавайки срока за придобиване на професионална квалификация, ще намаля времето за отсъствие от работното място 1 2 3 4 5

4. Колко важни са различните форми на финансиране, които биха Ви мотивирали да валидирате свои компетентности? (моля, оградете подходящата цифра използвайки посочения код, 1-не е важно, 2 – малко важно, 3 – средна степен на важност, 4 – много важно, 5 – изключително важно)

- от работодатели, заинтересовани от оценка и сертифициране на притежаваните от персонала умения 1 2 3 4 5
- от страна на институции, желаещи да отворят достъпа до определени програми и квалификации 1 2 3 4 5
- съфинансиране от горепосочените институции и мен като лице, което желае да бъде включено в процедура за валидиране 1 2 3 4 5
- самостоятелно финансиране от мен като желаещ да бъде включен в процедура за валидиране 1 2 3 4 5

5. Как бихте определили начините, по които вече сте придобили знания, умения, компетентности, които бихте могли да валидирате? (Може да оградите повече от един отговор)

- участие в организирани от Агенция по заетостта курсове за професионално обучение по част от професия/ степен на квалификация
- участие в организирано от работодателя обучение
- придобит опит в работа по трудова заетост на работното място
- придобит опит от самостоятелни дейности
- участие по собствена инициатива в обучения, извършвани от учебни организации
- участие в обучения с популярен характер, организирани от неучебни организации
- обучителни програми на електронни и печатни медии
- използване на самоучители, наръчници, ръководства
- информация и обучение от роднини и близки
- други източници

6. Ако при процедурите по валидиране комисията определи, че е необходимо допълващо обучение, колко подходящи за Вас бихте определили посочените възможности? (моля, оградете подходящата цифра използвайки посочения

код, 1-не е важно, 2 – малко важно, 3 –средна степен на важност, 4 – много важно, 5 – изключително важно)

- Теоретични знания - чрез самостоятелна подготовка при предоставен конспект и списък с източници на информация

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
- Теоретични знания - чрез самостоятелна подготовка при предоставен конспект и списък с източници на информация и възможност за консултация с учител

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
- Теоретична подготовка - чрез участие в присъствен курс в група с подходящи за мен часове на провеждане

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
- Практическо обучение - на настоящето ми работното място със съдействието на ръководството на фирмата

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
- Практическо обучение - на работно място във фирма партньор на сертифициращата институция с осигурен наставник

3	4	5	1	2
---	---	---	---	---
- Като се комбинират две или повече възможности съобразени със свободното ми време и финансови възможности

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

7. Знаехте ли предварително за съществуването на възможност за валидиране на притежавани от Вас знания, умения и компетентности в сертифицирани институции (Център за професионално обучение (ЦПО), професионална гимназия, колеж)?

- Не
- Да, но не съм валидирал квалификация до сега
- Да, и вече съм валидирал професионална квалификация

8. Ако да, бихте ли посочили от къде сте получили информацията? (Може да оградите повече от един отговор)

- от службите по заетост (Дирекция „Бюро по труда“.... и др.)
- от работодателя/ работодателски организации
- от медии и социални мрежи
- от познати
- от членове на семейството

9. Бихте ли посочили степента на завършено формално образование, която имате?

- Основно образование
- Определен клас от средното образование
- Средно образование
- Висше образование

10. Бихте ли посочили Вашата възраст в дадените параметри:
 16 – 25 26 – 35 36 – 45 46 – 55 над 55

Благодаря Ви за отделеното време!